

SURİYELİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE DENEYİMLERİ*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Faruk LEVENT¹, Feride ÖKSÜZ GÜL², Tuğba AYDEMİR³

* Bu çalışmanın ilk hali, 11-13 Ekim 2018 tarihinde düzenlenen "3. Uluslararası Yükseköğretim Çalışmaları Konferansı"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1 Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, faruk.levant@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3429-6666.

2 Arş. Gör. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, feride.oksuz@medeniyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4958-7928.

3 Öğr. Gör. Dr., Yalova Üniversitesi, tgb.aydemir@yalova.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3889-0603.

Geliş Tarihi: 02.02.2021 Kabul Tarihi: 15.04.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.873198

Öz: Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de yabancı öğrenci statüsünde eğitim alan Suriyeli üniversite öğrencilerinin üniversite deneyimlerine ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından tekli durum deseni ile tasarlanmıştır. Çalışma grubu, bir devlet üniversitesinde eğitim gören 14 gönüllü Suriyeli üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Çalışmanın verileri, yüz yüze görüşme yoluyla ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada toplanan veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Veriler şu dört ana tema altında toplanmıştır: Suriyeli öğrencilere üniversite tarafından verilen destekler, deneyimlenen sorunlar, Suriyeli öğrencilerin üniversite bileşenleri ile ilişkileri, üniversiteye ilişkin önerileri. Elde edilen bulgulara göre katılımcılar; üniversiteye uyum sürecinde dil sorunu ile karşılaşmakta, alanlarında bilgi eksikliği hissetmekte, Türk öğrencilerle kaynaşma sorunu yaşamakta ve konaklama konusunda ihtiyaçlarını gidermekte zorlanmaktadır. Katılımcılar, harç yatırmamaları dışında üniversiteden herhangi bir maddi destek almadıklarını belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar; üniversitedeki Türk öğrencilerle, öğretim üyeleriyle ve öğrenci işleri çalışanlarıyla ilişkilerinde bazı sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli üniversite öğrencileri, yükseköğretim, üniversite deneyimi, zorunlu göç

THE UNIVERSITY EXPERIENCES OF SYRIAN STUDENTS IN TURKEY

Abstract:

This study aims to examine the university experience of Syrian students registered to a public university in Turkey. It was designed as a single case study, one of the qualitative research designs. The study group consisted of 14 volunteer Syrian university students studying at a public university. Content analysis was used to analyze the data collected through semi-structured face-to-face interviews. The findings were clustered under four main themes: problems experienced, institutional support given for Syrian students, interactions with the internal stakeholders of the university and suggestions given by Syrian students. According to the findings, Syrian university students experienced a language barrier and there was a serious knowledge gap compared to their Turkish peers. Moreover, they seem to experience some problems in interacting with their peers and in finding proper accommodation. The participants stated that they did not receive any financial support from the university except that they did not pay fees. The participants mentioned that they had some problems in their relations with the Turkish students at the university, the faculty members and the student affairs officers.

Keywords: Syrian university students, higher education, university experience, forced migration

Giriş

Göç; sosyal, kültürel, politik, adalet, ekonomik vb. toplumun tüm yapılarıyla ilişkili olan bir olgudur. Bu olgu, toplumsal yaşamın tüm alanlarını etkiler ve karmaşık dinamikleri ortaya çıkarır (Castles ve Miller, 2008). Yaşadığımız yüzyılda göç olgusu gerek uluslararası ilişkilerin gerek uluslararası hukukun gerekse de sosyal bilimlerin önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır (Efe ve Ulusoy, 2013).

Göçü sadece fiziksel bir yer değişikliği ya da demografik bir değişim olarak ele almak, göç alan veya göç veren yerlerde yaşayan insanları anlamayı güçleştirir. Çünkü göç; çok değişkenli bir denklemleri oluşturan, birçok durumun aynı anda ve farklı ilişkisel ağlarla dönüşümü demektir (Bağlı, 2005). Göç teorisyenlerinin birçoğu, göç hareketinin başlaması ve sürdürülmesinde bilginin, kültürel ve sosyal sermayenin rolüne dikkat çekmektedir (Castles ve Miller, 2008).

Göç yolları ve geçiş ülkeleri açısından Türkiye, jeopolitik konumu sebebiyle merkezi bir ülke durumundadır. Özellikle Ortadoğu, Asya ve Afrika kıtası ülkelerinden

çok sayıda göçmen ve sığınmacının Türkiye’yi göç edilebilir bir coğrafya ve transit bir ülke olarak kullandığı görülmektedir (Ünsal, 2019). Bununla birlikte Türkiye, Suriye’deki iç savaştan kaçan Suriyeli sığınmacıların ilk ulaştıkları ülke olmuştur (MIPEX, 2015).

Türkiye, göçmen ve sığınmacılara alışık bir ülke olmasına rağmen tahmin edilen sayının çok üstünde Suriye vatandaşının gelmesiyle beklenmedik bir durumla karşı karşıya kalmıştır (Kirişçi, 2014). Türkiye, izlediği açık kapı politikası sonucunda ülkeye kabul ettiği Suriye vatandaşlarına tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler gereğince “geçici koruma” statüsü vermiştir (Seydi, 2014). Geçici koruma politikasıyla Suriyelilere sınırsız kalış, zorla geri gönderilmeye karşı koruma ve acil ihtiyaçlara yanıt veren kabul düzenlemelerine erişimi içerecek şekilde koruma ve yardım sağlanmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015).

Göçmenler gittikleri ülkede, göç ettikleri ülkenin koşullarına uygun yaşama, farklı bir işte çalışma, sosyal ilişki kurma ve göç edilen toplum tarafından kabul görme zorunluluğu içerisine girmektedir (Biner ve Soykan, 2016). Bununla birlikte göç etmek zorunda kalan insanlar, gittikleri ülkelere sadece fiziksel olarak kendilerini değil, doğdukları ve büyüdükleri toplumun ve kültürün değerlerini de taşımaktadır (Kirman, 2016).

Eğitim ve göç arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırmacı genel olarak eğitimin göçmenler üzerindeki olumlu katkısına dikkat çekmektedir. Formal eğitim yoluyla elde edilen bilgi ve beceriler göçmenin ekonomik gelirini artırmakla birlikte, yeni yerleştiği ülkeye uyumunu kolaylaştırmakta ve bu ülkede karşılaşabileceği riskleri azaltmaktadır (Stark ve Bloom, 1985). Göçmenler için eğitimin bir diğer önemi, ırk ayrımcılığının ve göçmenlere karşı önyargının eğitim yoluyla azalmasıdır (Baker, 2011).

Eğitim; göçmen gençlerin yerel dili öğrenmelerine yardımcı olup hayatları boyunca ihtiyaç duyacakları beceri ve yeterliklerden bazılarını kazandırmanın yanı sıra, yerli sosyal gruplarla sosyal köprüler kurmalarını kolaylaştırmaktadır (Keeley, 2009). Bununla birlikte ev sahibi ülke de göçmenlerin niteliğinden hem sosyal hem de ekonomik açıdan etkilenmektedir. Göçmenlere verilmiş nitelikli bir eğitim, ülke ekonomisine maliyetten daha çok kâr sağlamaktadır (Vernez ve Abrahamse, 1996; Rumbaut, 1997).

Tablo 1’de görüldüğü üzere Türkiye’de bulunan 505.733 Suriyeli 19-24 yaş aralığındadır (GİGM, 2017). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nin 2017-2018 eğitim-öğretim yılı verilerine göre Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin sayısı 19.052’dir (12.013’ü erkek, 7039’u kadın). Bu rakam, Türkiye’deki yabancı öğrencilerin toplamının %16,60’ini oluşturmaktadır (YÖK, 2019). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nin istatistiklerine göre 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ülkemizde 37.236 (23.823’ü erkek, 13413’ü kadın) Suriyeli öğrenci üniversitede eğitim almıştır (YÖK, 2021). Suriyeli öğrencilerin Türk üniversitelerindeki artan sayısı düşünüldü-

ğünde, bu öğrencilerin üniversite deneyimlerini ortaya koymak ve eğitim süreçlerini zenginleştirmek için eğitim politikaları geliştirmek büyük önem arz etmektedir.

Tablo 1. Türkiye’deki Suriyelilerin Yaş Aralıkları

Yaş	Toplam
0-4	499.307
5-9	463.045
10-14	346.648
15-18	288.649
19-24	505.733
Toplam	2.103.382

Kaynak: GİGM, 2017

Ulusal alan yazında, yükseköğretim öncesi kademelerde Suriyeli öğrencilerle ilgili olarak yapılmış çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Ancak bu araştırmalar içinde yükseköğretim kademesindeki Suriyeli üniversite öğrencilerine yönelik kısıtlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırmaların bir kısmı Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere bakış açılarına odaklanmış (Ankaralı, Pasin, Karacan, Tokar, Küniroğlu, Çaça, Özislam ve Şahingöz, 2017; Çimen ve Quadir, 2018), bir kısmı da Suriyeli üniversite öğrencilerinin uyum süreçlerini ele almıştır (Kaya, 2019; Sezgin ve Yolcu, 2016). İlgar, Doğan ve Yıldırım (2017), yürüttükleri durum çalışmasında Suriyeli öğrencilerin üniversiteye uyum sürecinde yaşadıkları sorunlara odaklanmıştır. Karadağ (2016), bir devlet üniversitesindeki Suriyeli öğrencilerin üniversiteye ilişkin görüşlerini uluslararasılaşma bağlamında incelemiş ve üniversitenin Suriyeli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayamadığını tespit etmiştir. Gül ve Şaşman-Kaylı (2020), Suriye uyruklu üniversite öğrencilerinin sosyal dışlanma durumlarına odaklanmış ve eğitim alanında da bu dışlanmaya maruz kaldıklarını bulgulamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu araştırmaların durum tespitine yönelik olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Suriyeli öğrencilerin Türkiye’deki üniversite deneyimlerine ilişkin daha kapsayıcı bir çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle, bu araştırma Türkçe hazırlık programı bulunmayan bir devlet üniversitesinde yabancı öğrenci statüsünde olan Suriyeli öğrencilerin üniversite deneyimlerine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma problemleri oluşturulmuştur.

- Suriyeli üniversite öğrencileri uyum sürecinde neler yaşamaktadır?
- Üniversiteye uyum sağlamaları için üniversite tarafından Suriyeli öğrencilere ne tür destekler sağlanmaktadır?

- Suriyeli üniversite öğrencilerinin, üniversitenin bileşenleri (Türkiyeli akranları, öğretim üyeleri, öğrenci işleri çalışanları ve akademik yöneticiler) ile ilişkileri nasıldır?
- Suriyeli öğrencilerin üniversite yaşamına ilişkin önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden tekli durum deseni ile tasarlanmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu (durumu) kendi gerçek yaşam çerçevesinde özellikle de olgu ile bağlam arasındaki sınırlar kesin bir şekilde ayrılmadığında ve/veya birden fazla veri kaynağının bulunduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yin, 2014). Bu çalışmada Türkçe hazırlık birimi bulunmayan ve henüz kurumsallaşmamış bir devlet üniversitesinde eğitim alan Suriyeli öğrencilerin üniversite deneyimlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Creswell (2013) durum çalışmalarını tanımlarken güncel sınırlı bir sistem (durum) ya da çoklu sınırlandırılmış sistemlerden bahseder. Bu temel sınıflandırmadan yola çıkarak, bu çalışmada belli bir zaman içerisinde tek bir durumun incelendiği vurgusunu yapmak gerekir. Buna göre üniversite deneyimi; üniversiteye uyum süreci, bu öğrencilere sağlanan kurumsal destek, öğrencilerin üniversite bileşenleri ile ilişkileri ve ihtiyaçlar konularıyla sınırlandırılmıştır. Bu sebeple araştırma, Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttiği sınıflandırmalar içinden bütüncül tek durum deseninde yürütülmüştür.

Çalışma grubu

Çalışma grubunun belirlenmesi için araştırmanın yürütüldüğü devlet üniversitesinde yabancı öğrencilerin listesine ulaşılmıştır. Daha sonra bu üniversitede 2016-2017 akademik yılında 13848 öğrenciden 70'i Suriyeli olmak üzere 150 yabancı uyruklu üniversite öğrencisinin kaydı bulunmuştur. Öğrenci işleri aracılığı ile Suriyeli öğrencilerin bilgileri elde edilmiştir. Bu öğrencilerden çalışmaya katılmak isteyen 14 öğrenciden çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu öğrencilerin kendilerini güvende ve rahat hissetmeleri için üniversitenin merkez öğrenci işleri biriminde yabancı öğrenci danışmanı çalışmaya dâhil edilmiştir. Öğrenci danışmanı görüşmelere öğrencilerin yanında katılmış ve iletişim konusunda yardımcı olmuştur. Öğrenci danışmanı aynı zamanda veri kaynağı olarak da çalışmamıza katılmıştır. Katılımcılara ait bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların özellikleri

Kod	Bölüm	Yaş	Türkiye’de ikamet süresi	Üniversitede bulunma süresi	Aile durumu
K1	Ulaştırma Mühendisliği	21	3,5 yıl	3 yıl	Ailesi Suriye’de yaşıyor.
K2	Bilgisayar Mühendisliği	28	3,5 yıl	3 yıl	Ailesi ile birlikte aynı şehirde yaşıyor.
K3	Endüstri Mühendisliği	27	3,5 yıl	3 yıl	Ailesi Suriye’de yaşıyor.
K4	Kimya Süreç Mühendisliği	20	2 yıl	2 yıl	Ailesi Suudi Arabistan’da yaşıyor.
K5	Kimya Süreç Mühendisliği	21	5 yıl	3 yıl	Ailesi Türkiye’de, mülteci kampında yaşıyor.
K6	İktisat	23	5 yıl	3 yıl	Annesi ve kardeşleri ile birlikte Türkiye’de yaşıyor, babası Nijerya’da çalışıyor.
K7	İngilizce İşletme (%30)	24	4 Yıl	3 yıl	Babası ile birlikte yaşıyor, bir ablası Almanya’da, bir abisi de Suudi Arabistan’da.
K8	İngilizce İşletme (%30)	23	3,5 yıl	3,5 yıl	Ailesi ile birlikte Türkiye’de yaşıyor.
K9	Ulaştırma Mühendisliği	19	2 yıl	2 yıl	Ailesi Suudi Arabistan’da yaşıyor.
K10	Bilgisayar Mühendisliği	22	4 yıl	3 yıl	Ailesi ile birlikte Türkiye’de yaşıyor.
K11	İslami İlimler	23	4 yıl	3 yıl	Ailesi Suriye’de yaşıyor.
K12	Hukuk	20	5 yıl	3 yıl	Ailesi Türkiye’de mülteci kampında yaşıyor.
K13	Hukuk	20	5 yıl	3 yıl	Ailesi Türkiye’de mülteci kampında yaşıyor.
K14	Endüstri Mühendisliği	24	6 yıl	3 yıl	Ailesi Türkiye’de mülteci kampında yaşıyor.

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcılar sekiz farklı fakültede eğitim almaktadır. Katılımcıların yaşları 19-28 arasında değişmektedir. Genel olarak katılımcıların üniversite eğitimden önce Türkiye’ye geldikleri, az sayıda katılımcının ise üniversite eğitimi amacı ile Türkiye’ye geldikleri görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların yarısının ailesiyle birlikte yaşamadığı dikkat çekmektedir. Bir kısmının ailesinin Tür-

kiye dışında farklı ülkelerde yaşadığı, bir kısmının ailesinin de Türkiye'deki mülteci kamplarında yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ailesi Suriye'de kalan katılımcıların sayısı ise 3'tür.

Veri toplama aracı

Veri toplama aracı olarak görüşme kullanılmış olup görüşmeler için yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Yapılan yüz yüze görüşmeler, katılımcıların istediklerine göre Türkçe ve İngilizce dillerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, 11 katılımcı (K1, K3, K4, K5, K6, K7, K10, K11, K12, K13, K14) ile Türkçe ve 3 katılımcı (K2, K8, K9) ile İngilizce dili ile yapılmıştır. Böylece görüşmelerde katılımcıların kendilerini daha rahat ifade etmeleri kolaylaştırılmıştır.

Formun geçerliği ve güvenilirliği için bir eğitim yönetimi bir de psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarından iki uzmandan görüş alınmış ve görüşme soruları uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Buna ek olarak soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek için yabancı öğrenci danışmanının görüşlerinden yararlanılmıştır.

Verilerin analizi

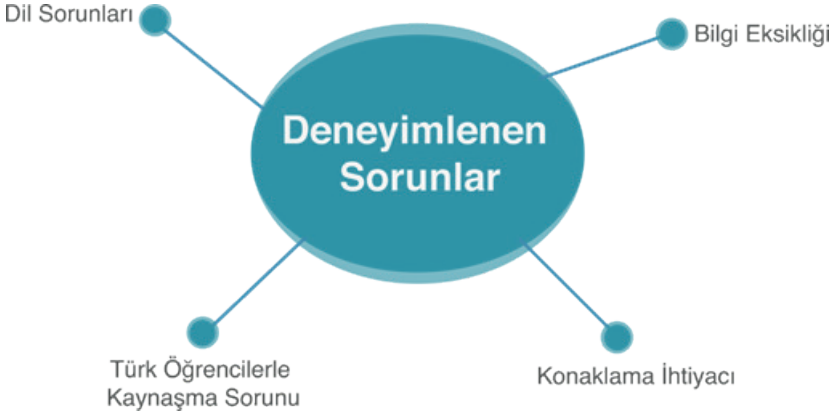
Bu araştırmanın verileri analiz edilirken içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, çalışılan durumun anlaşılması ve o durumla ilgili bilgi edinilmesidir. Bu temel amacın yanında araştırmacı daha özelden "*bireysel, kurumsal, toplumsal bir odağı ortaya çıkarmayı; kişi ya da grupların psikolojik durumlarını belirlemeyi; kültürel kalıpları ve inançları ortaya çıkarmayı, açık uçlu görüşme sorularının analizini ve iletişimde gönderici konumunda olanların atıfları ile alıcıların tepkilerini açıklamayı*" hedefleyebilir (Downe-Wamboldt, 1992). Bu çalışmada veriler bir devlet üniversitesine kayıtlı Suriyeli üniversite öğrencilerinin üniversite deneyimleri, tümdengelim içerik analizi yaklaşımı ile incelenmiştir. Tümdengelim içerik analizlerinde yapılandırılmış ya da serbest matrisler de kullanılır. Kategori matrisi oluşturulduktan sonra tüm metin, içerik için tekrar gözden geçirilir ve son haline getirilir (Kızıltepe, 2017). Bu çalışmada veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu kategorilere göre düzenlenmiştir. Bu kategorilere ait verilerden elde edilen kodlardan temalara ulaşılmıştır. Bu şekilde düzenlenen veriler öncelikle sistematik ve açık bir şekilde belirlenmiş, yorumlanmış ve ilişkiler ortaya konulmuştur; ortaya çıkan temalar ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılmıştır.

Bulgular

Katılımcı görüşleri, nitel araştırma yöntemleri doğrultusunda kodlanarak dört tema altında toplanmıştır. Bu temalar şunlardır: Deneyimlenen sorunlar, uyum sürecinde üniversitenin desteği, üniversite bileşenleri ile ilişkiler, Suriyeli üniversite öğrencilerinin önerileri.

Deneyimlenen sorunlar

Katılımcı Suriyeli üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sorunlar dört alt tema altında toplanmıştır. Şekil 1’de görüldüğü üzere Suriyeli üniversite öğrencileri; üniversiteye uyum sürecinde dil sorunu ile karşılaşmakta, alanlarında bilgi eksikliği hissetmekte, Türk öğrencilerle kaynaşma sorunu yaşamakta ve konaklama konusunda ihtiyaçlarını gidermekte zorlanmaktadır.

Şekil 1. Deneyimlenen Sorunlar

Dil Sorunları

Bu çalışmanın yapıldığı üniversitede, Suriyeli öğrencilerin de içinde olduğu yabancı öğrencilere Türkçe hazırlık dersleri verilmemektedir. Katılımcılar, Türkçe hazırlık derslerinin bulunmadığını kaydolduktan sonra öğrendiklerini ve üniversitenin onları çevre illerdeki üniversitelerde verilen Türkçe hazırlık programlarına yönlendirdiğini ifade etmiştir. Ancak katılımcıların hiçbiri bu seçeneği, üniversiteye yerleştikten sonra uygulanabilir bulmamıştır. Bu sebeple katılımcılar, dil konusundaki eksikliklerini gidermek için özel kurslara katılmış, online kurslar satın almış, internet üzerinden araştırarak ve kitap okuyarak kişisel çaba harcamıştır. Bazı katılımcılar bir işte çalışarak iş yerinde Türkçelerini geliştirdiklerini belirtmiştir.

Bu çalışmada elde edilen verilere göre Suriyeli öğrenciler yaşadıkları dil sorunu sebebi ile iki gruba ayrılmaktadırlar. İlk grupta yüzde yüz Türkçe bölüme kaydolun ve Türkçe dilinden sıkıntılar yaşayan öğrenciler yer almaktadır. İkinci grupta ise derslerinin belli bir yüzdesi yabancı dilde olan bölümlere yerleşen, ancak belirtilen sayıda dersi yabancı dilde alamayan öğrenciler bulunmaktadır. Bu çalışmada, birkaç öğrenci kendi bölümlerinin yüzde 30’unun İngilizce eğitim verdiğini, bir öğrenci ise bölümü-

nün Arapça olduğunu ifade etmiştir. Her iki grup da Türkçe dersleri anlamakta zorluk çekse de ikinci gruptaki öğrenciler kaydoldukları bölümün beklenen düzeyde yabancı dilde ders sağlayamaması sebebiyle dersleri anlayamadıklarını belirtmiştir.

Bu çalışmaya katılan öğrencilerden 11'i görüşmeleri Türkçe dilinde, 3'ü ise İngilizce dilinde gerçekleştirmeyi istemiştir. Katılımcıların çoğu Türkçeyi akıcı şekilde konuşsalar da dersleri anlamakta sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir. Katılımcılar, derslerde öğretim üyelerinin anlatma hızına yetişemediklerini ve not alamadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında katılımcıların en çok üzerinde durduğu noktalardan biri, vize ve final sınavlarında soruları anlamakta güçlük çektikleri yönünde olmuştur.

Suriyeli üniversite öğrencilerinin dil ile ilgili yaşadıkları başka bir sorun, panolarda ve internet sitesinde yapılan duyuruların sadece Türkçe dilinde yapılmasından kaynaklanmaktadır. Bulgulara göre katılımcılar, çoğu zaman bu duyuruları anlayamadıklarını ve bu duyuruları açıklamaları konusunda arkadaşlarından yardım istediklerini belirtmiştir. Bu sorunun çözülebilmesi için duyuruların Arapça dilinde olmasa bile İngilizce dilinde yapılması katılımcılar tarafından önerilmiştir.

Bazı katılımcılar, yaşadıkları dil sorunlarını anlatırken yeni öğrendikleri yabancı bir dilde kendilerini ifade ederken zorlandıklarını belirtmiştir. Dil yetersizliği yüzünden hata yapacağını düşünen ve utandığını söyleyen bir katılımcı, derslerde soru sormadığını ve sunum yapmaktan çok korktuğunu dile getirmiştir.

Bulgulara göre; katılımcıların dil konusunda deneyimledikleri sorunlardan bazıları öğretim üyelerinden kaynaklanmaktadır. Derslerde öğretim üyelerinin eski Türkçe sözcükleri tercih etmeleri ve şive ile konuşmalarının Suriyeli öğrencileri dersi anlamada zorladığı görülmektedir. Dil sorunlarına ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Dil Sorunlarına İlişkin Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Dil Sorunları	<i>“İstanbul’da bir kursa gittim. Taksim’deydi. Orada C1’e kadar okudum. C2 seviyesinde okuyacaktım da öyle bir sınıf yok, seviye yok. Açılmamış. Umarım burada öyle bir şey olur. Yani kurs falan olsun. İngilizce hazırlık var, neden Türkçe hazırlık yok?” (K6)</i>
	<i>“Ben, bölümün yüzde 30’u İngilizce diye geldim. Aslında benim her dönem 3 ders İngilizce görmem gerekiyordu. Ama İngilizce sınıfta, iki öğrenci var diye İngilizce sınıf açmadılar. Türkçe grubuyla birlikte dersleri alıyoruz. Ondan sonra sınavlar İngilizce oluyor...” (K3)</i>
	<i>“...Tam olarak anlatamıyoruz kendimizi bazen. Bir de hukuk kelimeleri fazla zor. Onları anlamamız biraz zor oldu. Ama alıştık biraz. Ama hala yaşıyoruz sıkıntılar.” (K13)</i>
	<i>“Tek sorun, web sitesinde veya okulda bir duyuru olduğu zamandı. Sadece Türkçe yazıyorlar. Bu yüzden bazen arkadaşlarıma bana açıklayabilirler mi diye sormak zorunda kalıyorum. Bu büyük bir anlaşmazlık değil ama iki dilde açıklama yapılması güzel olurdu.” (K2)</i>
	<i>“Bir de şu sıkıntı var Türkçe dersinde hoca şiveli konuşunca kayboluyorum. Burada bir hoca var, önemli ders veriyor. Anlamakta zorlanıyorum.” (K5)</i>

Konaklama İhtiyacı

Katılımcılara yöneltilen “Üniversite hayatınızda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplardan biri konaklama ihtiyacı teması altında toplanmıştır. Bulgulara göre; Suriyeli öğrenciler, üniversiteye geldikleri ilk günler başta olmak üzere, üniversite yaşamlarının bir bölümünde konaklama sorunu yaşamaktadır. Katılımcılar, yurt olanaklarının bulunmamasını üniversitenin bir eksikliği olarak görmektedir. Konaklama ihtiyacını gidermek için öğrencilerin özel yurtlarda kaldıkları, dini topluluklara katıldıkları ve ev kiraladıkları görülmektedir. Aynı sebeple bazı öğrencilerin konaklama ücretini sağlamak amacıyla bir işte çalıştıkları tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının ifadeleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Konaklama İhtiyacına İlişkin Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Konaklama İhtiyacı	<i>“Ben ilk geldiğimde burada, kalıcı bir eser gibi kalıyor aklımda. Geldim ben buraya kaydımı yaptırdım. Burada bir hoca vardı. Dedim ki hocam, kaydımı yaptırdım yurt nerede? Örnek olarak. Yabancı öğrenci olarak yurt nerede, ben dedim başka ülkeden geldim. Antep’ten yani 1200 km. Dedi ki yurt yok bizde. Özel yurda git dedi. Ya da kendi evimi bul. O zaman da benim maddi durumum müsaade etmedi. Yolda kaldım. Sahilde iki gün kaldım. Ama aklımda kaldı. Unutmadım. Ondan sonra şimdi kendi evim var mesela. Yani böyle tuhaf şeyler. Normal şeyleri bile çözemiyorlar. Basit şeyleri.” (K3)</i>
	<i>“Vallahi keşke ev verseler de çalışmasak. Olsaydı çalışmazdım. Şimdi işi bırakman lazım. Yani yurt bulamadım. Ev kiraladık. İnternette buldum. Ama çok pahalı geliyor bana.” (K14)</i>

Bilgi Eksikliği

Suriyeli üniversite öğrencilerinin sorunları konusunda değindikleri bir diğer konu, yaşadıkları bilgi eksikliğine ilişkin olmuştur. Katılımcılar; Türkiye’deki eğitim sisteminin daha iyi ve zorlayıcı olduğunu, bu sistemden gelmedikleri ve savaştan kaçtıkları için derslerde işlenen konular hakkında eksiklikler yaşadıklarını belirtmiştir. Suriye’den önce Suudi Arabistan’a yerleşen ardından üniversite için Türkiye’ye gelen bir katılımcı Suudi Arabistan ile Türkiye’deki eğitimi kıyaslamış ve Türkiye’de gördükleri konuların fazla olduğunu ifade etmiştir. Bu konuya ilişkin K8’in ifadeleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Bilgi Eksikliğine İlişkin Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Bilgi Eksikliği	<i>“Suriyeliler savaştan çıktığı için bilgileri azdır. Yani matematik, fizik, kimya gibi derslerde eksikleri vardır. Hem azdır hem de unuttuğundur. Ne bileyim savaştan dolayı, belki okumadığı için, ara verdiği için bilgileri de tam değildir.” (K8)</i>

Türk Öğrencilerle Kaynaşma Sorunu

Katılımcılar, Türk öğrencilerle kaynaşma ve iletişim sorunu yaşadıklarını ifade etmiştir. Ancak katılımcılar, sadece Suriyeli öğrenciler ile değil tüm yabancı öğrencilerle Türk öğrenciler arasında kaynaşmayı sağlayacak etkinliklerin bulunmadığını; üniversitenin bu kaynaşma için uygun bir ortam yaratmadığını belirtmiştir. Bu konuya ilişkin katılımcı 6’nın ifadesi Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Türk Öğrencilerle Kaynaşma Sorununa İlişkin Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Türk Öğrencilerle Kaynaşma Sorunu	<i>“Ben Türklerle iyi ilişki kurabilirsem, çok iyi ilerde iletişebilirim. Ya da öğrencilerle. Öyle bir avantajımız yok maalesef. Okulda mesela... Mesela okulda bir şey yok. Ya da uluslararası ilişkiler ofisi. Öyle bir şey yok. Öyle bir birim yok. Öyle bir faaliyetimiz yok... Yani biz yabancı öğrenciler olarak kültür günleri yaptık. Ama sadece yabancılar katıldı. Herkes kendi kültürünü tanıttı. Ama bunu üniversitenin yapması lazım. Böyle etkinlikleri. Yani üniversitenin çattısı olmadan biz hiçbir şey yapamıyoruz ki. Öyle. Ama nasıl yapılacağını bilemiyorum.” (K6)</i>

Uyum Sürecinde Üniversitenin Desteği

Katılımcılara “Suriyeli öğrencilere üniversite tarafından nasıl yardım ve destekler sağlanıyor?” sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar analiz edilmiştir. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler Şekil 2’de görüldüğü gibi maddi destekler, öğretim üyelerinin desteği ve akran desteği olmak üzere üç alt tema altında toplanmıştır.

Şekil 2. Uyum Sürecinde Üniversitenin Desteği

Maddi Destekler

Katılımcılar, harç yatırmamaları dışında üniversiteden herhangi bir maddi destek almadıklarını belirtmiştir. Buna rağmen katılımcılar, toplumda tüm Suriyeli öğrencilerin devletten burs aldığı yönünde yanlış bir algının olduğunu ifade etmiştir. Bir katılımcı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı’ndan (YTb) burs aldığını söylemiştir. Bazı katılımcılar ise üst üste birkaç yıl denemelerine rağmen bu bursu almaya hak kazanamamıştır. Katılımcıların maddi desteklere ilişkin ifadeleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Maddi Desteklere İlişkin Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Maddi Destekler	“Herhangi bir maddi yardım almıyoruz. Sadece girerken harç almıyor.” (K13)
	“YTb bursu. YTb’den alıyoruz bursları. Ama herkese verilmiyor. Bazı kişilere veriliyor. Önceden bu burs 600’dü. Bir de kişilere yurt devlete aitti. Şimdi 1000 TL’ye çıktı. Ama yurt yemek yok yani. Ya ev kiralarsın ya da özel yurttta kalırsın. Yani bence bu paralar çok fazla kişi başına. Keşke tüm öğrencilere verilse daha az bir miktarda.” (K12)

Öğretim Üyelerinin Desteği

Bazı katılımcılar, Suriyeli öğrencilere verilen destek ve yardımlardan bahsederken öğretim üyelerinin dersler konusunda yardımcı olduklarını belirtmiştir. Katılımcılar

tarafından genel olarak dile getirilen dilden ve/veya bilgi eksikliğinden kaynaklanan sorunların aşılmasında öğretim üyelerinin ders dışı destekleri, katılımcılar tarafından üniversitenin sağladığı yardım ve destekler arasında görülmüştür. Bu durumu dile getiren K4'ün görüşü Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretim Üyelerinin Desteğine İlişkin Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Öğretim Üyelerinin Desteği	<i>“Hocalar tüm öğrencilere iyi davranıyor. Ama ben baya güzel bir yardım gördüm. Nasıl diyeyim, güzel bir destek gördüm. İlk geldiğimde, J. Hoca, yardım etti bana. M. Hoca, fizik hocası, o da bana yardım etti. Hatta hâlâ soruyor. Nasıl gidiyor filan diye.” (K4)</i>

Akran Desteği

Katılımcılardan bazıları, Türkçeyi iyi konuşamadıkları için akranlarının onlarla İngilizce konuşmasını ve açıklamalarda bulunmasını bir destek olarak gördüklerini belirtmiştir. Aynı katılımcılar bu akran desteğinin üniversite sınırları dışında da görüldüğünü ifade etmiştir. Üniversite içinde ve dışında alınan akran desteğine ilişkin katılımcı ifadeleri Tablo 9'da görülebilir.

Tablo 9. Akran Desteğine İlişkin Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Akran Desteği	<i>“Aslında yabancılara çok destek oluyorlar. Suriyeli olduğumu biliyorlar. Bana destek oluyorlar. Yani bu konuda bir sorun yaşamadım. ‘O Suriyeli’ diyorlar ve benim için İngilizce konuşuyorlar. Sınıfa girdiğimde ‘O geldi’ diyorlar. Yani bilmiyorum, iyi hissediyorum böyle olunca.” (K8)</i>
	<i>“Mesela ben Türk arkadaşlarım çok var. Bana çok iyi davranıyorlar. Yani kardeş gibiyiz. Hatta mesela yurt arkadaşlarım geçen yıldan hâlâ dolaşıyoruz filan. Gidiyoruz, çay içiyoruz. Yemek yiyoruz falan. Ama bazı okul arkadaşlarım sanki ben hastayım gibi davranıyor, öyleymişim gibi hissediyorum.” (K14)</i>

Üniversite Bileşenleri ile İlişkiler

Katılımcılara “Suriyeli üniversite öğrencilerinin üniversite bileşenleri ile ilişkileri nasıldır?” sorusu sorulmuş ve analiz edilmiştir. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler Şekil 3'te gördüğü üzere dört alt tema altında toplanmıştır: Akran ilişkileri, öğretim üyeleri ile ilişkiler, akademik yöneticiler ile ilişkiler, öğrenci işleri ile ilişkiler.

Şekil 3. Üniversite Bileşenleri ile İlişkiler

Akran İlişkileri

Katılımcılar, Türkiyeli öğrencilerle ilişkilerinin nasıl olduğu sorusuna çoğunlukla olumsuz cevaplar vermiştir. Bu konuda katılımcılar, Suriyeli öğrencilerin Türk akranlarıyla yakın arkadaşlık kuramadıkları ve onların aralarına giremediklerini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar Türk akranları ile aralarındaki mesafeyi kişisel algılamazken, bazı katılımcılar ise dışlandıklarını belirtmiştir.

Suriyeli ve Türk öğrenciler arasındaki akran ilişkisi genel olarak olumsuz deneyimlerden yaşansa da bazı katılımcılar akran ilişkilerinin olumlu olduğunu söylemiştir. Bu katılımcılar, Türk akranlarının kendilerini günlük aktivitelerine dahil ettiklerini ve ders notu paylaştıklarını belirtmiştir. Akran ilişkilerine ait katılımcı ifadeleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Akran İlişkilerine Dair Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Akran İlişkileri	<i>“Yani anlaşabiliyoruz. Bazen yardımcı oluyoruz birbirimize. Ama genel olarak arkadaş yok. Arkadaşlık olmuyor. Yani böyle arkadaşlık ilişkisi olmuyor aramızda. Böyle nasıl diyeyim. Ha tanıyorum sınıftan. Aynı sınıfta okuyoruz. Birbirimizi gördüğümüz zaman selam veriyoruz. Bu kadar.” (K1)</i>
	<i>“Ama sadece okul arkadaşlarım sanki ben hastayım, öyleymişim gibi hissediyorum. Aynen ben-den uzak duruyorlar. Ben normal bir insanım yani. Okuyorum.” (K14)</i>
	<i>“Ama toplumda çok büyük yanlış bir fikir var bize karşı. O çok büyük bir yanlış. Suriyelilere şey gibi bakıyorlar: Dilenciler. Mesela vatandaşlık muhabbetinden beni çağırdılar Antep’te. Arkadaşıma dedim mesela. ‘Üf ya siz bu ülkeye bir şey vermediniz’ dedi... Bazı arkadaşlarım, çoğu bile yanımda oturmuyor mesela. Ben yalnız oturuyorum. Mesela Hoca soruyor niye A.’in yanında kimse oturmuyor?” (K3)</i>
	<i>“Her zaman sosyal medya üzerinde bir hamle oluyor. Suriyelilere genel olarak. Ondan dolayı üniversitede gerçekten bizim arkadaşımız bile olmuyor. Yani bir sınıf arkadaşımın not istediğim zaman kimse vermiyor. Veya belki bir iki kişi oluyor. Diğerleri vermez. Yani şu an üç yıldır Türkiye’deyim. İki arkadaşım var.” (K1)</i>
	<i>“... Bize fazla yaklaşmadılar. Bizi tanıdıktan sonra yaklaştılar. Çünkü herkes Suriye deyince bir düşünce almışlar. Buraya gelmişler burada oturmak için falan. Ama keyif için gelmedik yani savaştan dolayı geldik. Onlara da bunu söyledik. Yani savaş olduğu için sonra biterse döneceğiz falan. Yani biraz anladılar bizi, ona göre davrandılar.” (K13)</i>
	<i>“Yani mesela sınıftayız. Kahvaltı zamanı oluyor. Yani bir yere gidelim, yemek yiyelim. Benim için yapıyorlar. Ya da bir yere gittiği zaman hadi sen de gel. Beraber takılalım. Ya da özellikle hukuk derslerinde çok yardımcı oldular. Onlar not veriyorlar. Sağ olsunlar çok iyiler.” (K7)</i>

Öğretim Üyeleri ile İlişkiler

Suriyeli üniversite öğrencilerine “Öğretim üyelerinin size karşı yaklaşımı nasıl? Öğretim üyeleri ile nasıl bir ilişkiniz var?” soruları sorulmuştur. Katılımcılar genel olarak öğretim üyelerinin yabancı öğrencilere ve Türk öğrencilere eşit şekilde davrandığını ve yardıma ihtiyaç duyduklarında öğretim üyelerinin destek verdiklerini belirtmiştir. Bazı katılımcılar, öğretim üyeleri ile ilişkilerinin olumlu olduğunu ve öğretim üyelerinin kendilerine özel ilgi gösterdiklerini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar ise öğretim üyeleri ile ilişkilerini iyi olarak açıklasa da nadir de olsa bazı öğretim üyeleri ile olumlu bir ilişki kuramadıklarını söylemiştir. Bazı öğretim üyelerinin Suriyeli öğrencilere ilişkin ön yargılı tutumlara sahip olduğunu dile getiren iki katılımcı olmuştur. Suriyeli öğrencilerin öğretim üyeleri ile ilişkilerine ilişkin katılımcı ifadeleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğretim Üyeleri ile İlişkilere Dair Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Öğretim Üyeleri ile İlişkiler	<i>“Hocalar genel olarak iyi davranıyor. Diğer öğrencilere nasıl davranıyorsa bize de aynı şekilde.” (K1)</i>
	<i>“Aslında çoğu zaman özel davranıyorlar. Yani bana özel davranıyorlar. Aslında bunu gerçekten istemiyorum. Bu davranışlarını, bu yaklaşımlarını takdir ediyorum. Onlara Suriyeli olduğumu söylediğimde hemen şöyle söylüyorlar: ‘Sen Suriyelinin, savaştan geldiniz, çok acı çektiniz. Size yardım etmeliyiz. Yani bu çok iyi. Mükemmel... Onlara çok minnettarım. Yani bir şeye ihtiyacın olursa yardım edelim diyorlar...” (K2)</i>
	<i>“Aslında bazı hocalar, ama çok az yüzde iki olabilir, Suriye uyrukluym dediğim zaman... tavri değişiyor. Fazla konuşmak istemiyor. Öyle bir hoca gördüm. Karşılaştım. (K1)</i>
	<i>“Hocalarda aynı şeyi görebilirsin. Yani onlar da bazı arkadaşlar gibi bizi istemiyor.” (K4)</i>
	<i>“Mesela ben matematik dersine gittiğimde ve anlamadığımda başka üniversiteleri biliyorum oralarda gidip soracağım birileri oluyor. Sorduğum kişinin de cevap vermesi gerekiyor. Yani size karşı duyarlı olmalı. Bu üniversitede bunu bulamadım. Yani sormak bile gelmiyor içimden. Derse giriyoruz anlamazsak bitti. Google’den internetten aramaya başlıyoruz.” (K9)</i>

Tablo 11’de görüldüğü üzere katılımcı görüşlerine göre öğretim üyelerinin çoğunlukla tüm öğrencilere -yabancı veya yerli- eşit mesafede oldukları belirtilmiştir. Bazı öğretim üyelerinin Suriyeli öğrencilere özel davrandıklarını ve yardımcı olmaya çalıştıkları da görülmüştür. Ancak bazı katılımcılar, öğretim üyeleri ile ilişkilerini açıklarken onlarla dersler sırasında etkileşim kurmadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin K9 kodlu katılımcı, öğretim üyelerinin dersler sırasında etkileşim içinde olmadıklarından ve öğrencilerin öğrenme durumları ile ilgilenmediklerinden yakınmıştır.

Akademik Yöneticiler ile İlişkiler

Katılımcılara akademik yöneticilerle olan ilişkilerinin nasıl olduğu, bu yöneticilerin Suriyeli öğrencilere yaklaşımının nasıl olduğu sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu, akademik yöneticilerle çok fazla bir etkileşim ve iletişim halinde olmadıklarını belirtmiştir. Bu sebeple akademik yöneticilere ilişkin ayrıntılı şekilde görüş bildirmemişlerdir. Bazı katılımcılar yöneticileriyle etkileşim içerisinde olmasalar da yönetimle ilgili bazı sıkıntılar yaşandığını ifade etmiştir. Üniversite bileşenlerine sorulmadan alınan ani kararlar ve uygulamalar, yöneticilerin sık sık değişmesi ve gelen yöneticilerin tecrübesiz olması bazı öğrenciler tarafından eleştirilmiştir.

Akademik yöneticileri ile ilişkileri hakkında olumlu konuşan katılımcıların bir şekilde bu yöneticilerle etkileşim halinde olduğu görülmüştür. Örneğin Ulaştırma mühendisliği bölümünde okuyan K1, dekan ve rektör ile etkileşim halinde olduğu için akademik yöneticilerle iyi ilişkiler kurduğunu belirtmiştir. Bu alt temaya ait katılımcı ifadelerinden bazıları Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. Akademik Yöneticiler ile İlişkilere Dair Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Akademik Yöneticiler ile İlişkiler	<i>"... Biliyorum ama onlarla ilişkimiz çok olmadı yani. Yani bilmiyorum onları. Hiç ilişkimiz olmadı. Mesela ben bölüm başkanım kim bilmiyorum." (K12)</i>
	<i>"Şimdi. Dekan olarak 3 dekan bize geldi. 3 senede. Hiçbir dekan çok kalmadı. Hiçbir dekan. Bazı dekanlar fakültelerinde yabancılarla toplanıyor ya da hepsiyle toplanıyor konuşuyor. Ayda bir kere, dönemde bir kere. Bizim fakültede böyle bir şey hiç yok. Hiç görmedim. Dekan sadece bir konferans olunca konuşmacı olarak geliyor. Sanki bizim fakültenin dekanı değil." (K11)</i>
	<i>"Şimdi onlarla aslında şahsen görüşmedim. Ama çok şeyler var. Yanlışlıklar. Bence, bana sorarsanız eğer. Mesela yaz okulunu kaldırdılar. Stajı hemen uzattılar. Birden böyle kurallar, yasalar çıkartıyorlar. Birden böyle değiştiriyorlar. Bizden sormuyorlar. Direk böyle zorluyorlar bizi." (K3)</i>
	<i>"Mühendislik fakültesinin dekanı, şu an M. Hoca, iyi bir insan gerçekten. Zaten bize ders yapıyor. İletişimimiz iyi. Onun dışında R. Hoca var. Şu an rektör vekili. Ben gerçekten bu insan gibi görmedim daha. Bizimle her zaman iletişime geçiyor. Bir kere yemeğe davet etti. Her zaman böyle geziler oluyor fakültede, bölümümüzde. Bölüm başkanı R. Hoca yani rektör vekili olan kişi ve başkan yardımcısı her zaman bizimle geliyor. Çok çok iyiler gerçekten." (K1)</i>

Öğrenci İşleri ile İlişkiler

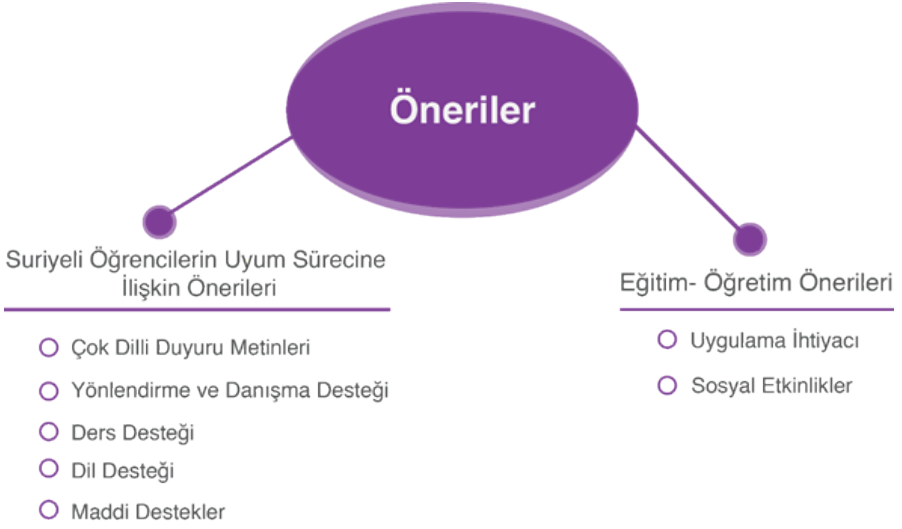
Katılımcılara öğrenci işlerindeki çalışanların yabancı öğrencilere nasıl davrandıkları sorulmuştur. Katılımcı ifadelerinin, öğrenci işleri merkez birimi ile fakülte öğrenci işleri birimlerine göre farklılaştığı görülmüştür. Katılımcıların merkez öğrenci işleri çalışanları ile hem olumlu hem de olumsuz ilişkiler kurduğu tespit edilmiştir. Bazı katılımcılar, merkez birimdeki çalışanlarla olumlu iletişim kurarken, bazı katılımcılar olumsuz tutumlarla karşılaştığını belirtmiştir. Yaşanan olumsuz durumların birimden çok kişilerle alakalı olduğu ve bazı çalışanların Suriyelilere ilişkin toplumsal ön yargılardan etkilendiği vurgulanmıştır. Bu alt temaya ilişkin katılımcılardan bazılarının ifadeleri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Öğrenci İşleri ile İlişkilere Dair Katılımcı İfadeleri

	Katılımcıların İfadeleri
Akran İlişkileri	<i>“İlk geldiğimde buraya, üniversiteye geldim. Başvuracaktım. Türkçem sıfırdı. İngilizcem o kadar iyi değildi. S. Bey diye biri var. Yanıma geldi. Birlikte formu doldurdum. Ben bu hocanın hakkını ödeyemem. Çok çok iyi davranıyor. Hâlâ hatırlıyorum. Türkçe muaftiyet sınavına ilk girdiğim zaman okula o günü unutmam. Öğrenci işlerindeki T. Hanım da çok çok iyi bir şekilde davrandı...” (K3)</i>
	<i>“Geldim buraya bir şey sormak için. Elimi uzattım. Direkt elini çekti. Yabancı olduğumu anladı. Böyle yaptı. ‘Çek’ dedi. Dedim ‘Soru soracağım’. Dedi ki ‘Biraz uzak dur öyle sor’. Kırıldım gittim.” (K4)</i>
	<i>“Çok yardımcı olurlar. Bazen ben onlara danışırım bazı şeyleri. Mühendislik fakültesinin öğrenci işleri çok iyi. Başka fakültelerden başka şeyler duyabilirsiniz.” (K7)</i>
	<i>“Bazıları rahatsız, rahatsızlık duyuyorlar. Yani belli mesela şey ilk girdiğimizde belli ediyorlar kendilerini... Merkez, burası. Mesela, hepsi değil yani bazıları, girdiğimiz zaman mesela şey bir kelime ile bize cevap veriyorlar. Evet ya da hayır. Hiç açıklama yapmıyorlar. Bizim ayrı öğrenci işlerimiz de yok. Yani iyiler. İyi davranıyorlar. Ama şey zaten çok hizmet vermiyorlar, uğraştırıyorlar. Yine şey yabancı olduğumuz belli değil orda. Ama burada kayıt yaptığımız için biliyorlar Suriyeli olduğumuzu.” (K12)</i>
	<i>“Her şey yani nasıl diyeyim. Her zaman bizi takip ediyor. Dil problemi yaşadığımızda, her türlü konularda yardım ediyorlar. Sadece dil ile ilgili olarak değil.” (K1)</i>

Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Önerileri

Katılımcılara “Suriyeli öğrencilerin üniversite yaşamına ilişkin önerileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların ifadeleri Şekil 4’te gördüğü gibi Suriyeli öğrencilerin üniversiteye uyum sürecine ilişkin önerileri ve eğitim-öğretime ilişkin önerileri olmak üzere iki alt tema altında toplanmıştır.

Şekil 4. Suriyeli Öğrencilerin Önerileri

Suriyeli Öğrencilerin Uyum Sürecine İlişkin Önerileri

Şekil 4'te görüldüğü üzere Suriyeli üniversite öğrencilerinin uyum sürecine ilişkin önerileri, çok dilli duyuru metinleri, yönlendirme ve danışma desteği, ders desteği, dil desteği ve maddi destekler alt temaları altında toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Suriyeli Öğrencilerin Üniversiteye Uyum Sürecine İlişkin Önerileri

	Katılımcıların İfadeleri
Suriyeli Öğrencilerin Üniversiteye Uyum Sürecine İlişkin Önerileri	<i>“Dün ‘Tüketici Davranışı’ dersim vardı. Sınıfa geldim ama kimse yoktu. Sonra duvarlarda duyuru aradım. Ama hepsi Türkçeydi. Dersin iptal edilip edilmediğini anlamadım. Bu büyük bir sorun. İktisat öğrencileri için ayrıca Facebook sayfamız da var. Onlar, hum, sınavlarda. Mesela sınavda bu bölümler sorulacak şu bölümler sorulmayacak diye yazmışlar. Ama ben anlamadım. Bütün bölümleri boşu boşuna çalıştım. Bundan nefret ediyorum. Daha iyi çalışabilirdim.” (K8)</i>
	<i>“Bu üniversiteye ilk geldiğimde şehirde kimseyi tanıımıyordum. Türkiye’de hiç akrabam yoktu. Yani kimseyi tanıımıyordum. Yabancı öğrenciler için bir program oluşturulmuştu dedim. Ama yoktu. Mesela bir web sitesi olsa içine yabancı öğrenciler için bir bölüm olsa. İşte şuralara yerleşebilirsiniz, ikamet belgesi şöyle alınır, sağlık sigortası şöyle yapılır gibi bilgiler olsa...” (K9)</i>
	<i>“Mesela biz yabancılar olarak bazı derslerde zorlanıyoruz. Yani mesela matematik gibi, fizik gibi. Fizik daha da fazla. Yani böyle bizim için mesela kurs yapabilirler. Çok konuşan, anlatan bir kişi ya da İngilizce eğitim verebilen biri. Yani bizim için o kursu yapabilirler.” (K6)</i>
	<i>“Bence en önemli şey: Türkçe kursu açmak üniversitede. Çünkü öğrenciler bu konuda çok zorlanıyorlar. Özellikle Türkçede eğitim alanlar. Yani bu çok önemli.” (K7)</i>
	<i>“Kampüs içinde kalabileceğimiz bir yurt olsa, çok faydalı olur bizim için. Zaten bu konuda çok zorluk çekiyoruz. Yaz okulu harç ücretlerinin Suriyeli öğrencilerle eşit seviyeye çekilmesi de çok iyi olur.” (K5)</i>

Çok Dilli Duyuru Metinleri

Katılımcılar, derslerle ya da etkinliklerle ilgili yapılan duyuruların sadece Türkçe dilinde yapılması sonucunda sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Sanal ortamda ya da panolarda yapılan üniversite içi duyuruların İngilizce ve/veya Arapça dillerinde yapılması önerilmiştir.

Yönlendirme ve Danışma Desteği

Katılımcılar, Türkiye’de üniversite yaşamına başladıkları ilk günlerde pek çok konuda yönlendirilmediklerini ifade etmiştir. Bu sebeple gelen öneriler arasında, yabancı öğrencilere kayıt, barınma ve ikamet sürecinde yönlendirmelerde bulunabilecek mekanizmaların geliştirilmesi yer almaktadır. Bazı katılımcılar, eğitim aldıkları alanla ilgili eksiklerini giderebilmek için daha deneyimli öğrencilerin, araştırma görevlilerinin veya öğretim üyelerinin danışmanlık yapabileceğini belirtmişlerdir. Bu danışmanlık, sosyal hayata uyum sağlamaya yönelik olmaktan ziyade alan derslerinde yaşanan sıkıntıların çözülmesine ilişkin bir öneri olarak dikkate değerdir.

Ders Desteği

Katılımcılar, yeni bir dilin ve yeni bir kültürün getirdiği zorlukların yanında lisans eğitimi aldıkları alanlarda Türkiyeli öğrencilere göre içerikleri anlamakta çok zorlan-

dıklarını ifade etmiştir. Türkiye’deki eğitim içeriklerinin daha zorlayıcı olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların, geldikleri bölgelerde aldıkları eğitim ile Türkiye’de aldıkları eğitimi karşılaştırdıkları görülmüştür.

Dil Desteği

Bazı katılımcılar, yaşadıkları dil sorunlarına ilişkin üniversiteden beklentileri olduğunu belirtmiştir ve bu yönde önerilerde bulunmuşlardır. Bazı katılımcılar, Türkçe dil desteği sağlayabilecek ek dersleri önerirken bazı katılımcılar da bölümleriyle ilişkili Türkçe hazırlık programı uygulamasının çok faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Maddi Destek

Katılımcı Suriyeli yabancı öğrenciler, üniversitenin yurt olanağı sağlamasını ve yaz okulu harç ücretlerinin Türkiyeli öğrencilerle eşit seviyeye çekilmesini beklemektedir.

Eğitim-Öğretime İlişkin Öneriler

Suriyeli öğrencilerin eğitim-öğretim ile ilgili önerileri, “uygulama ihtiyacı” ve “sosyal etkinlikler” alt temaları altında toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin katılımcılardan bazılarının ifadeleri Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15. Eğitim-Öğretime İlişkin Öneriler

	Katılımcı İfadeleri
Eğitim-Öğretime İlişkin Öneriler	<i>“Çok fazla teorik eğitim var. Bilemiyorum, anlamıyorum. Üniversitemizde eğitim sistemi iyi, yani alanımıza uygun şeyleri bize öğretiyorlar. Modern, yeni ve güncel şeyler... Bu çok güzel, ama çok fazla teori var. Ve öğrenciler aslında işin içinde olmayı, sahada bulunmayı seviyorlar. Ama burada böyle bir imkân yok.” (K12)</i>
	<i>“Aktiviteler, hep aktiviteler yani bunlar çok yardımcı olurlar bence. Mesela kulüp. Marketing kulübü diyelim.” (K7)</i>

Uygulama İhtiyacı

Bazı katılımcılar, üniversitedeki öğretime ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilerden bir tanesi, derslerin teorik ve kuramsal ağırlıklı olmasından kaynaklanan uygulama ihtiyacını gidermesine yöneliktir. Katılımcılar, eğitim aldıkları alanda daha fazla uygulamalı derslerde ve projelerde yer almayı istediklerini belirtmişlerdir.

Sosyal Etkinlikler

Katılımcılar gerek akranlarıyla ilişki kurmakta gerekse de üniversite hayatına uyum sağlamakta zorluklar yaşadıklarını belirtmiştir. Bu zorluktan kaynaklanan sorunların çözülmesi ve eğitim alınan alanlarda daha aktif çalışmaların yapılması için üniversite içinde sosyal etkinliklerin etkili şekilde yürütülmesi ve bu etkinliklerin bütün öğrencileri kapsayıcı şekilde olması önerilmiştir.

Tartışma

Bu araştırmada, Türkiye’de yabancı öğrenci statüsünde eğitim alan Suriyeli üniversite öğrencilerinin üniversite deneyimlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcı görüşlerine göre Suriyeli üniversite öğrencilerinin eğitiminde karşılaştıkları problemlerin başında dil yetersizliği gelmektedir. Katılımcılar; derslerde öğretim üyelerinin anlatma hızına yetişemediklerini, not alamadıklarını ve sınav sırasında soruları anlamakta güçlük çektiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte, bazı öğretim üyelerinin ders anlatırken eski Türkçe kelimeler kullanması ve yerel ağızlarla konuşmayı tercih etmeleri Suriyeli üniversite öğrencilerinin ders takibini ve öğretim üyeleri ile iletişimini olumsuz şekilde etkilemektedir. Literatür incelendiğinde, Türkiye’de bulunan yabancı öğrencilerin ve Suriye’den gelen mültecilerin hem sosyal yaşam içinde hem de eğitim hayatında dil açısından yaşadıkları sıkıntılar çeşitli araştırmacılar tarafından birçok çalışmada ortaya konmuştur (Ceyhan ve Kocabaş, 2011; Polat, 2012; Dincer, Federici, Ferris, Karaca, Kirisci ve Ozmenek Carmikli, 2013; Özkarslı, 2014; Tunç, 2015; Güngör, 2015; İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2015; Bircan ve Sunata, 2015; Bahadır ve Uçku, 2016; Emin, 2016; Uzun ve Bütün, 2016; Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016; Levent ve Çayak, 2017; Nayır, 2017; Aydın ve Kaya, 2017; Tanrikulu, 2017; Taşkın ve Erdemli, 2018; Kardeş ve Akman, 2018; Cambaz, Aslan ve Karasu, 2018; Kuzu Jafaria, Tongab ve Kışlac, 2018; Demir ve Aliyev, 2019). Bu bulgu, literatürde yapılan bu çalışmalarda elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Buna karşın Paksoy, Koçarslan ve Kılıç (2016), Suriyeli üniversite öğrencilerinin yaşadığı iletişim sıkıntılarını inceleyen tarama çalışmasında sosyal yaşamda bu öğrencilerin çoğunluğunun resmi işlemler gerçekleştirirken, alış-veriş yaparken ve komşuları ile ilişki kurarken dilden kaynaklı sorun yaşamadıklarını tespit etmiştir. Aynı çalışmada, Suriyeli öğrencilerin çoğu Türkçe bilgilerini yeterli bulmasına rağmen “derslerde not almada, klasik soruları cevaplandırmada, sözel dersleri anlamada ve sınav sorularını anlamada” sıkıntı çektiklerini belirtmiştir.

Bu araştırmanın dil ile ilgili önemli bir bulgusu da öğrencilerin kendi bölümlerinde eğitim-öğretime başlamadan önce Türkçe hazırlık eğitimine duydukları ihtiyaçla ilgilidir. Araştırmanın yürütüldüğü bu devlet üniversitesinde Türkçe hazırlık biriminin ve Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezinin bulunmaması ve öğrencilerin çevre illerdeki dil kurslarına yönlendirilmesi büyük bir eksiklik olarak yorumlanabilir. Maddi ve manevi sıkıntılar sebebi ile katılımcı öğrencilerin hiçbiri çevre illerde sunulan hazırlık eğitimine katılmadığını ifade etmiştir. Oysa Karadağ (2016), çalışmasındaki katılımcıların kendi üniversitelerinde TÖMER bünyesinde aldıkları Türkçe eğitimi sayesinde üniversite hayatına daha rahat uyum sağladıklarını belirtmiştir. Seydi (2013) ise yaptığı çalışmada Suriyeli üniversite öğrencilerinin Türkçe öğrenmesine ilişkin adımlar atılması, dil kurslarının yaygınlaştırılması ve üniversite öğrencilerine dil kursları konusunda maddi destek verilmesi temel ihtiyaçlar olarak belirtilmiştir. Duruel (2016), Suriyeli öğrencilerin Türk yükseköğretim sistemi-

ne entegrasyonu konusunda politika oluşturmada çok geç kalındığını ve bu süreçte dil eğitiminin TÖMER gibi yetkin birimlerce verilmesini önermiştir. Karipek (2017), Suriyeli üniversite öğrencilerinin Türk toplumuna entegrasyonlarını incelediği nitel çalışmada, dil ediminin ev sahibi kültüre uyum sağlamada katkısına dikkat çekmiş ve çalıştığı gruptaki katılımcıların dil öğrenme konusunda büyük çaba sarf etmek zorunda kaldıklarını ortaya koymuştur.

Üniversite ortamı içinde öğrencilerin uyum sağlaması ve üniversite hayatına entegre olması için yerel dilin öğrenilmesi yabancı öğrenciler için büyük önem taşımaktadır. Ancak bu entegrasyon sürecinde iletişimi sağlamak için üniversitenin tek sorumluluğu dil hazırlık birimi ya da dil araştırma ve uygulama merkezi açmak değildir. Katılımcılar, bu araştırmanın yürütüldüğü devlet üniversitesinde, başka ülkelerden gelen yabancı öğrenciler de bulunmasına rağmen panolardaki fiziksel ilanların ve internet sitesinde yapılan açıklamaların sadece Türkçe dilinde yapıldığını belirtmiştir. Katılımcılar, ders duyurularından sosyal etkinliklere kadar pek çok konu ile alakalı duyuruları anlamadıklarını ve her seferinde akran desteğine başvurmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Üniversite duyurularının ve üniversite web sitelerinin en azından İngilizce olarak içerik sunması sadece Suriyeli öğrenciler için değil tüm yabancı öğrenciler için de önemli bir gerekliliktir.

Bu çalışmada Suriyeli üniversite öğrencilerinin konaklama konusunda pek çok sorunla karşılaştığı görülmüştür. Katılımcı ifadelerine göre üniversiteye ait bir yurt bulunmaması, öğrencilerin konaklama konusunda büyük sıkıntılar yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu bulguya benzer olarak Harunoğulları, Süzülmüş ve Polat (2019) tarafından bir devlet üniversitesinde yürütülen çalışmada dilden sonra öğrencilerin karşılaştıkları ikinci problemin maddi sıkıntılar olduğu saptanmıştır.

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin temel problemlerinden biri de barınmadır (Koç, Görücü ve Akbıyık, 2015). Bu araştırmanın yapıldığı devlet üniversitesi, Türkiye’nin batı kısmında yer almaktadır ve öğrenciler genellikle sınır bölgesine yakın illerde yaşayan ailelerinden uzakta yaşamak durumundadır. Üniversitenin yurt olanağı sağlamaması sonucunda öğrencilerin -kısıtlı sayıda olan- özel yurtlarda kaldıkları veya başka öğrencilerle ev kiraladıkları görülmüştür. Bazı öğrenciler maddi sıkıntılar sebebi ile dini toplulukların onlara sunduğu konaklama imkânını tercih etmek durumunda kalmıştır. Bazıları ise özel yurt ücretini ve ev kiralarnı karşılamak için bir işte çalışmak zorunda olduklarını belirtmiştir.

Katılımcılara göre Suriyeli ve Türk öğrenciler arasında yakın arkadaşlık ilişkilerinin kurulamaması toplumsal algılardan kaynaklanmaktadır. Katılımcılar, Türk arkadaşlarının Suriyeliler hakkında sahip oldukları ön yargıların ilişkilerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar, Türk akranları ile arkadaşlık kuramama sebeplerinden biri olarak sosyal medyada yer alan paylaşımları işaret etmiştir. Bazı katılımcılar, Türk öğrencilerin kendilerini tanıdıkça toplumsal ön yargılardan kurtul-

duklarını ve akranlarının dışlayıcı davranışlarının zaman içerisinde değiştiğini ifade etmiştir.

Literatür incelendiğinde, toplumun çeşitli kesimlerinin ve Türk üniversite öğrencilerinin Suriyeli mültecilere ve mültecilik kavramına ilişkin algıların çeşitli araştırmacılar tarafından ele alındığı görülmektedir (Ergin, 2016; Kara, Yiğit ve Ağırman, 2016; Ankaralı ve ark., 2017; Çömez Polat ve Kaya, 2017; Cambaz, Aslan ve Karasu, 2018; Çimen ve Quadir, 2018). Yapılan araştırmalar, toplumda Suriyelilere yönelik birtakım ön yargıların olduğunu gözler önüne sermiştir. Bu araştırmada da katılımcı üniversite öğrencileri, akranları ile yakın ilişki kuramadıklarını ve onlarla aralarında mesafe bulunduğunu belirtmiştir. Benzer deneyimlere öğretim üyeleri ve öğrenci işleri personeli ile olan etkileşimlerde de rastlanmıştır. Kara, Yiğit ve Ağırman (2016), Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin Suriyeli mültecilere ilişkin çoğunlukla olumsuz metafora sahip olduğunu ve Suriyelileri kimsesi olmayan, yardıma muhtaç ve zarar veren kişiler olarak algıladıklarını tespit etmiştir. Ergin (2016), Türkiye’deki üniversite öğrencilerinin yükseköğretimin uluslararasılaşmasına olumlu şekilde baktığını, ancak Suriyeli öğrencilerin Türk yükseköğretim sistemine dahil olması hususunda olumsuz görüşler sergilediklerini ortaya koymuştur. Aynı çalışmada bazı katılımcılar; Suriyelilerin yükseköğretim sistemine erişim kazanmasını haksızlık olarak kabul etmiş, iş olanaklarını engellediğini ve sınıfların olması gerektiğinden fazla kalabalıklaştığını belirtmiştir. Ankaralı ve arkadaşları (2017), Türk üniversite öğrencilerinin mültecilere ilişkin ifadelerini ele aldıkları çalışmada, kadınların erkeklerden daha olumlu görüşlere sahip olduğunu ve sınıra yakın bölgelerden gelen üniversite öğrencilerinin diğerlerine göre daha olumlu tutum sergilediklerini tespit etmiştir. Çömez Polat ve Kaya (2017), üniversite öğrencilerinin Suriyelilere ilişkin algılarını ötekileştirme pratikleri açısından incelemiş ve daha önce göç deneyimi olan öğrenciler ile göç deneyimi olmayan öğrenciler arasında bu pratiklerin kullanımı açısından farklar olduğunu saptamıştır. Bu pratiklerin, bu çalışmadaki bulgulara paralel olarak, sosyal medya aracılığı ile daha çok pekiştirildiği ve yaygınlaştığı da görülmüştür. Çimen ve Quadir (2018), üniversite öğrencilerinin Suriyelilere ilişkin olumsuz tutumlara sahip olduğunu tespit etmiştir. Cambaz, Aslan ve Karasu (2018), üniversite öğrencilerinin mültecilere ilişkin tutumlarında daha çok acıma ve üzüntü duygularının ağır bastığını ve davranış boyutunda olumlu ifadelerin yer aldığını saptamıştır. Aynı çalışmada bazı katılımcılar, Suriyeli mültecilerin Türkiye’de iş bulma konusunda rekabete ve işsizliğe sebep olduklarını ve ekonomik yük oluşturduklarını ifade etmiştir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Bu araştırmada katılımcılar, derslerle ya da etkinliklerle ilgili yapılan duyuruların sadece Türkçe dilinde yapılması sonucunda sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Suriyeli üniversite öğrencilerin daha kolay anlayabilmesi için sanal ortamda

ya da panolarda yapılan üniversite içi duyuruların İngilizce ve/veya Arapça dillerinde de yapılması önerilmektedir.

- Suriyeli öğrencilerin dersleri anlayabilmesi ve dersleri takip edebilmesi için Türkçe dil hazırlık kurslarının ve takviye Türkçe dil eğitimi derslerinin verilmesi sağlanabilir.
- Üniversiteye harç ödememeleri dışında herhangi bir maddi destek almayan Suriyeli öğrenciler, kendilerine konaklama ve burs olanaklarının sunulmasını talep etmektedir. Bu konularda yabancı öğrencilere destek olunması, üniversitelerin uluslararasılaşma yolunda daha çok yabancı öğrenci çekmesine de katkı sağlayacaktır.
- Katılımcılar, Türkiye’de üniversite yaşamına başladıkları ilk günlerde pek çok konuda bilgilendirilmedikleri ve yönlendirilmediklerini ifade etmiştir. Bu sebeple üniversiteye yeni kayıt olan Suriyeli öğrencilere kayıt, barınma, iş bulma ve konaklama sürecinde danışmanlık hizmeti sunabilecek üniversite içinde bir birim oluşturulabilir.
- Üniversitede ders veren öğretim üyelerine çok kültürlü eğitime yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenebilir. Bu eğitimler yoluyla öğretim üyelerinin çok kültürlü eğitimle ilgili farkındalıklarının artırılmasının, Suriyeli üniversite öğrencileri ile öğretim üyeleri arasındaki iletişime olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ankaralı, Handan, PASİN, Özge., KARACAN, Büşra., TOKAR, Mehdi., KÜNÜROĞLU, Merve, ÇAÇA, Muhammed, ÖZİSLAM, Muhammed Enes & ŞAHİNGÖZ, Nur Banu (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. **Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, 7 S 3, ss.122-132.
- Aydın, Hasan & KAYA, Yeliz (2017). The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: A qualitative case study, **Intercultural Education**, 28 S 5, ss. 456-473.
- Bağlı, Mazhar. (2005). Türkiye’de göç ve kentleşme: Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri Kitabı, (ss. 215-225), Zeytinburnu Belediye Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Bahadır, Hande & Uçku, Reyhan (2016). İzmir’in bir mahallesinde yaşayan 6-17 yaş arasındaki Suriyeli çocukların çalışma durumları ve çalışma durumlarını etkileyen etmenler. **Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, 30 S 3, ss. 117-124.
- Baker, Colin. (2011). Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. Multilingual Matters, Clevedon, England.
- Biner, Ö., & Soykan, C. (2016). Suriyeli Mültecilerin Perspektifinden Türkiye’de Yaşam. Mültecilerle Dayanışma Derneği, İzmir.

Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Türkiye’de Üniversite Deneyimleri

- Bircan, Tuğba & Sunata, Ulaş (2015). Educational assessment of Syrian refugees in Turkey. **Migration Letters**, 12 S 3, ss. 226-237.
- Bölükbaş, Fatma (2016). Suriyeli mültecilerin dil ihtiyaçlarının analizi: İstanbul örneği. **Journal of International Social Research**, 9 S.46, ss. 21-31.
- Cambaz, Hüseyin Zahid, ASLAN, Ayşe, & KARASU, Seher (2018). Üniversite öğrencilerinin Suriyeli mültecilere yönelik algı ve ifadelerine yönelik bir nitel araştırma. **R&S-Research Studies Anatolia Journal**, 1 S 3, ss. 472-489.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Ceyhan, Müge Ayan & Koçbaş, Dilara (2011). Göç ve Çok Dillilik Bağlamında Okullarda Okur-yazarlık Edinimi. LAS projesi Türkiye raporu. Erişim adresi: https://www.unipotsdam.de/fileadmin01/projects/daf/LAS_AyanCeyhan_Ko%C3%A7bas.pdf
- Kabaklı Çimen, Latife & Ersoy Quadir, Seher (2018). Üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarının sivil katılımları bağlamında incelenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7 S 2, ss. 1251-1273.
- Çömez Polat, Filiz, & Kaya, Eda (2017). Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye’de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. **Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1 S 1, ss. 38-48.
- Creswell, John W. (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Demir, Özgür Osman & Aliyev, Ramin (2019). Resilience among Syrian university students in Turkey. **Turkish Journal of Education**, 8 S1, ss. 33-51.
- Dincer, Osman Bahadır, FEDERİCİ, Vittoria, FERRİS, Elizabeth, KARACA, Sema, KİRİSCİ, Kemal & OZMENEK CARMİKLİ, Elif (2013). Suriyeli mülteciler krizi ve Türkiye-Sonu gelmeyen misafirlik. Erişim adresi: <https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2016/06/USAKBrookings-report-finalversion14November13.pdf>
- Downe-Wamboldt, Barbara (1992). Content analysis: method, applications, and issues. **Health Care for Women International**, 13 S3, ss. 313-321.
- Duruel, Mehmet (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu. **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 30 S 5, ss. 1399-1414.
- Efe, Salih & Ulusoy, Orçun (2013). 117 soruda mülteci hakları. İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara.
- GİGM. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü). (2017). Geçici Koruma. Erişim adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik
- Gül, Meryem & Şaşman-Kaylı, Derya (2020). Türkiye’deki Suriyeli üniversite öğrencilerinde sosyal dışlanma algısı üzerine nitel bir araştırma: Uşak üniversitesi örneği. **Toplum ve Sosyal Hizmet**, 31 S 3, ss. 985-1007.

- Güngör, Fusun (2015). *Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Eğitim-Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci İfadeleri*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir.
- Harunoğulları, Muazzez, Süzülmüş, Seval & Polat, Yadigâr (2019). Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencileri ile ilgili bir durum tespiti: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Örneği. **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 21 S 3, ss. 816-837.
- İlgar, Şengül, Doğan, Halime & Yıldırım, Esat (2017). Suriyeli üniversite öğrencilerinin eğitim ve uyum sorunlarına ilişkin genel yaklaşımları, **Social Science Studies**, 5, 378-394.
- İnsan Hakları İzleme Örgütü (2015). Geleceğimi hayal etmeye çalıştığımda hiçbir şey göremiyorum: Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller-Kayıp nesil olmalarını önlemek. Erişim adresi: https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf
- Kara, Ö T, Yiğit, A, & Ağırman, F (2016). Çukurova Üniversitesi Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin Suriyeli mülteci kavramına ilişkin algılarının incelenmesi. **Eğitimde Kuram ve Uygulama**, 12 S 4, ss. 945-961.
- Karadağ, Nazife (2016). Yükseköğretimde uluslararasılaşma bağlamında Türkiye'de eğitim gören Suriyeli öğrenciler üzerine bir araştırma. **Electronic Turkish Studies**, 11S 19, ss. 477-490.
- Kardeş, Servet, & Akman, Berrin (2018). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen ifadeleri. **İlköğretim Online**, 17 S 3, ss. 1224-1237.
- Karipek, Yusuf Ziya (2017). Asylum-Seekers experience and acculturation: a study of Syrian university students in Turkey. **Turkish Journal of Middle Eastern Studies**, ss. 105-133.
- Kaya, Özgür Salih (2019). Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Göç Sürecindeki Uyum Yaşantıları, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara.
- Keeley, Brian (2009). *International Migration: The Human Face of Globalisation*. OECD Publication, OECD Insights.
- Kirişçi, K (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınava* (Çev. Sema Karaca). Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK). Erişim adresi: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-kirischi-turkish.pdf>
- Kirman, Mehmet Ali (2016). *Din sosyolojisi sözlüğü*, Karahan Kitabevi, Adana.
- Kızıltepe, Zeynep. (2017). İçerik analizi. F. N. Seggie & Y. Bayyurt (Edt.) *Nitel araştırma: yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* kitabı içinde. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Koç, Muzaffer, Görücü, İbrahim, & Akbıyık, Nihat (2015). Suriyeli sığınmacılar ve istihdam problemleri. **Birey ve Toplum**, 5 S 9, ss. 63-93.
- Kuzu Jafaria, Kübra, Tonga, Nejla, & Kışla, Hanife (2018). Suriyeli Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin İfadeleri ve Uygulamaları. **Academy Journal of Educational Sciences**, 2 S 2, ss.134-146.

Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Türkiye’de Üniversite Deneyimleri

- Levent, Faruk & Çayak, Semih (2017). Türkiye’de Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin İfadeleri. *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, ss. 21-46.
- MIPEX. (The Migrant Integration Policy Index). (2015). Changes in Context. Erişim adresi: <http://www.mipex.eu/turkey>
- Mülteciler Derneği Web Sitesi (2019). Türkiye’deki Suriyeli Sayısı-Kasım 2019. <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 03.12.2019.
- Nayır, Funda (2017). Problems and suggested solutions during refugee education process. *Innovation and Global Issues in Social Sciences Congress Publications* (ss. 120-122) içinde, 27-29 April 2017.
- Orhan, Oytun & Şenyücel-Gündoğar, Sabiha (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri. ORSAM-TESEV, Ankara.
- Özer, Yürür Yeşer, Komsuoğlu, Ayşegül & Ateşok, Zeynep (2016). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 S 37, ss. 76-110.
- Özkarlı, Fatih (2014). Suriye’den Türkiye’ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı Artıklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Mardin.
- Paksoy, Mustafa, Koçarslan, H & Kılınç, E (2016). İç Savaştan Kaçarak Gelen Suriyeli Öğrencilerin Üniversite Eğitimlerinde Karşılaştıkları İletişim Sorunları Üzerine Bir Çalışma. Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Elif Yayınları, Ankara.
- Polat, Faysal (2012). Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Rumbaut, Ruben G. (1997). Assimilation and Its Discontents: Between Rhetoric and Reality. *International Migration Review*, 31, ss. 922-959.
- Seydi, Ali Rıza (2013). Türkiye’deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin İfadelerine Göre Suriye’deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, ss. 217-241.
- Sezgin, Ayşe Aslı, & Yolcu, Tuğba (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 S 7, ss. 417-436.
- Stark, Oded & Bloom, David E. (1985). The New Economics of Labor Migration. *American Economic Review: Papers & Proceedings*, 75 S 2, ss. 173-178.
- Tanrıkulu, Faik (2017). Türkiye’de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22 S 86, ss. 127-144.
- Taşkın, Pelin & Erdemli, Özge (2018). Education for Syrian refugees: problems faced by teachers in Turkey, *Eurasian Journal of Educational Research*, 75, ss. 155-178.

- Tunç, Ayşe Şebnem (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye 'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. **TESAM Akademi Dergisi**, 2 S 2, ss. 29-63.
- Ünsal, Ayşe (2019). Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerinde Muhtemel Etkileri. **Selcuk University Journal of Social and Technical Researches**, 18, ss. 50-61.
- Uzun, Elif Mercan & Bütün, Eda (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen İfadeleri. **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi**, 1 S 1, ss.72-83.
- Vernez, Georges, & Abrahamse, Alan (1996). How Immigrants Fare in U.S. Education. RAND Corporation, Santa Monica.
- Yın, Robert K (2014). Case Study Research: Design And Methods (5. Baskı). Sage Publications, Los Angeles.
- Yıldırım, Ali & Şimşek, Hasan (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YÖK. (2019). Yükseköğretim Bilgi Sistemi İstatistikleri. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>